

Юрій ДУБИК

ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ БЛАЖЕННОГО МИКОЛАЯ ЧАРНЕЦЬКОГО У ЛЬВОВІ

Подається коротка історія реалізації ідеї створення сакрального комплексу на вул. Підголоско у м. Львові (територія колишнього львівського передмістя — Голоска), з першочерговим будівництвом дерев'яної церкви, аналізом проектного рішення щодо її розташування, вибору прототипу, планувально-просторової структури, конструкції, архітектури фасадів.

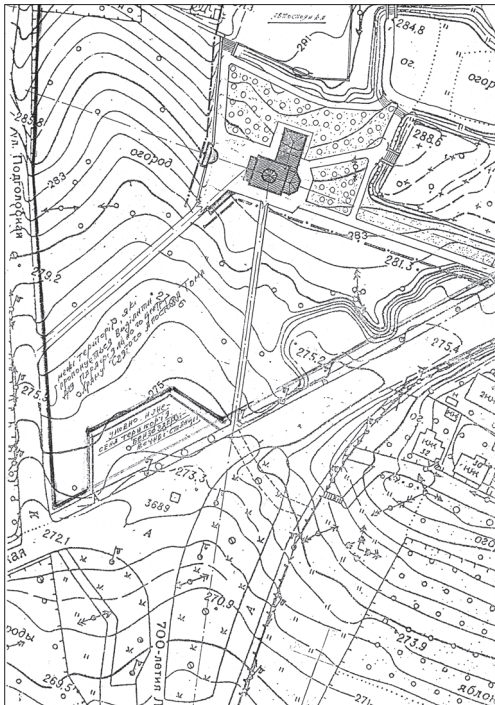
Ключові слова: Львів, дерев'яна церква, хрещата планувальна структура.

© Ю. ДУБИК, 2014

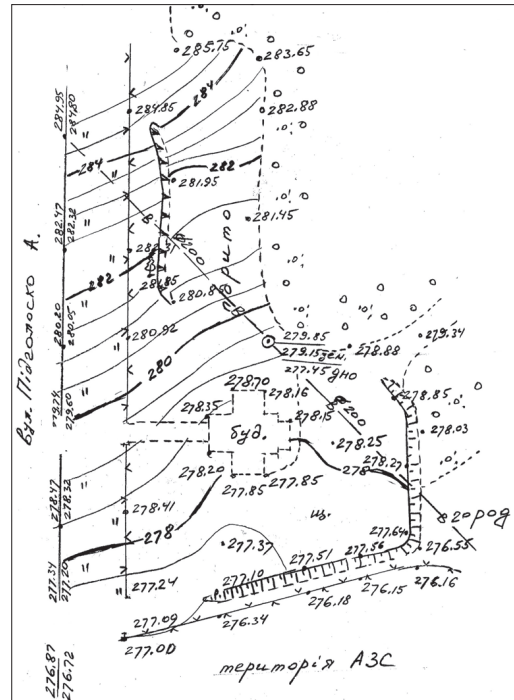
Ідея будівництва великого сакрального комплексу на пагорбах колишнього львівського передмістя Голоско, а тепер північно-західної частини міста Львова з'явилась доволі давно, ще у 1995 році. Саме тоді до автора статті звернувся о. Володимир Сичак, тодішній капелан Прикарпатського військового округу, з проханням опрацювати пропозиції, в першу чергу схеми генерального плану, з можливим розташуванням парафіяльного центру св. Томи та церкви на вільній території, розташованій на початку вулиці Підголоско (Лл. 1). Проектна пропозиція повинна була стати частиною обґрунтування виділення доволі значної за площею ділянки для будівництва великого сакрального центру.

Містобудівна характеристика ділянки, запропонованої для спорудження центру, мала кілька важливих особливостей, які необхідно було врахувати при розплануванні парафіяльного центру. В першу чергу вона розташовується на осі нового магістрального проспекту, що з'явився у Львові всередині ХХ ст. та, власне, замикає цю вісь від півночі. Принагідно необхідно зазначити, що на цьому місці, згідно з попередніми містобудівними рішеннями, повинен був розташовуватись великий готельний комплекс. Іншим важливим чинником, що впливав на опрацювання містобудівної концепції майбутнього парафіяльного центру, був розташований поруч закритий цвинтар, що засвідчував про імовірне розташування неподалік давнішої сакральної споруди колишнього Голосківського передмістя Львова. На час опрацювання згаданої схеми генерального плану, частина земельної ділянки безпосередньо на вулиці Варшавській була відгороджена з метою будівництва автозаправочної станції. Ці чинники зумовили розташування парафіяльної церкви з громадським будинком у глибині земельної ділянки, недалеко від межі закритого кладовища на осі проспекту Чорновола. Територія на захід та південь від проєктованих споруд, що прилягала до вулиць Підголоско та Варшавської, залишалась би вільною для перспективного розвитку великого сакрального комплексу. Очевидно, що освоєння такої великої території відносно невеликою парафією було як фінансово, так і організаційно складним проектом. Проте опрацьовані пропозиції дали можливість Курії Української Греко-Католицької Церкви у 1998 році клопотати перед міською Радою про виділення на цій території земельної ділянки з метою будівництва релігійного комплексу.

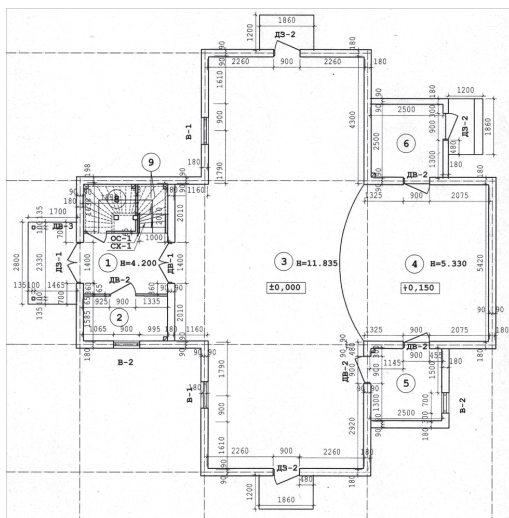
Реалізацією цього проекту на той час займався отець Михайло Пришляк з Чину о.о. Салезіян у

Іл. 1 Схема генерального плану будівництва церкви парафіяльного центру Св. Томи. 1995 р. (арх. Ю. Дубик)

Іл. 2. Розпланування каплиці на території Духовного центру Блаженного Миколая Чернецького за проектом ТзОВ «Нарольський та партнери» 2009 – 2012 рр.

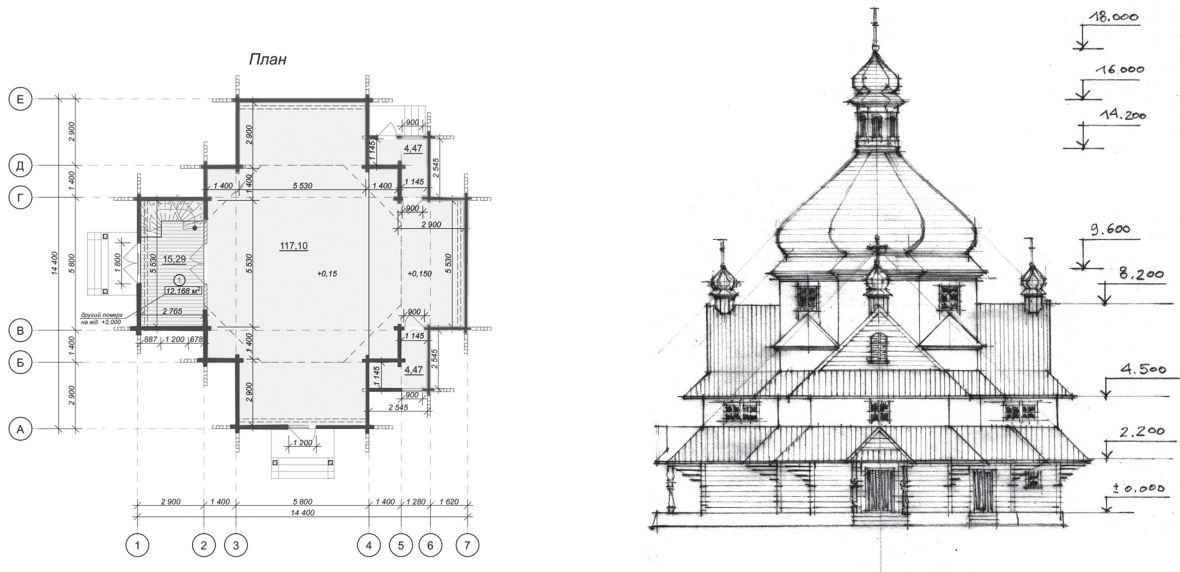
Іл. 3. План типової церкви — каплиці за пропозицією ТзОВ «Нарольський партнери»

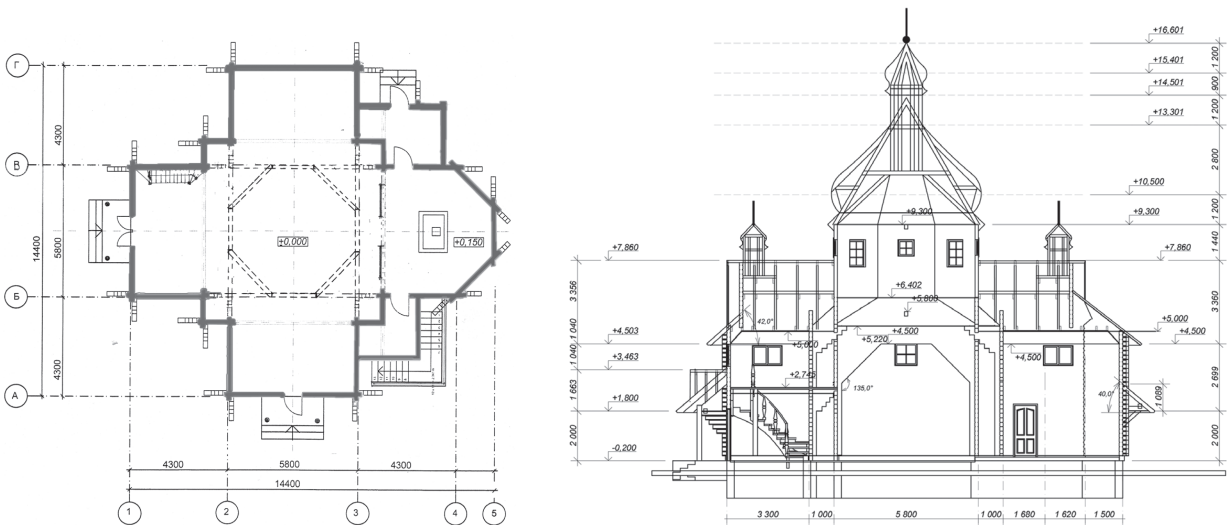
Іл. 4. Західний фасад церкви — каплиці за пропозицією ТзОВ «Нарольський партнери» з корективами конструкцій стін фірми «Лісоруб»

Львові. Згідно з його задумом, на Голосківських пагорбах повинен був постати великий релігійний та просвітницький центр з церквою на 3000 осіб, ліцеєм та гуртожитком на 300 учнів, монастирем на 100 осіб, катехитичним інститутом. До складу комп-
ISSN 1028-5091. Серія історична. № 2 (116), 2014

лексу входили також реколекційний центр на 200 осіб, універсальний та спортивні зали, парк, хресна дорога, впорядкований цвинтар, видавничий центр, автостоянки, господарська інфраструктура. Архітектурні пропозиції на рівні розпланування такого комплек-

Іл. 5. Відкоректовані план та південний фасад каплиці — церкви (перший варіант). Арх. Ю. Дубик

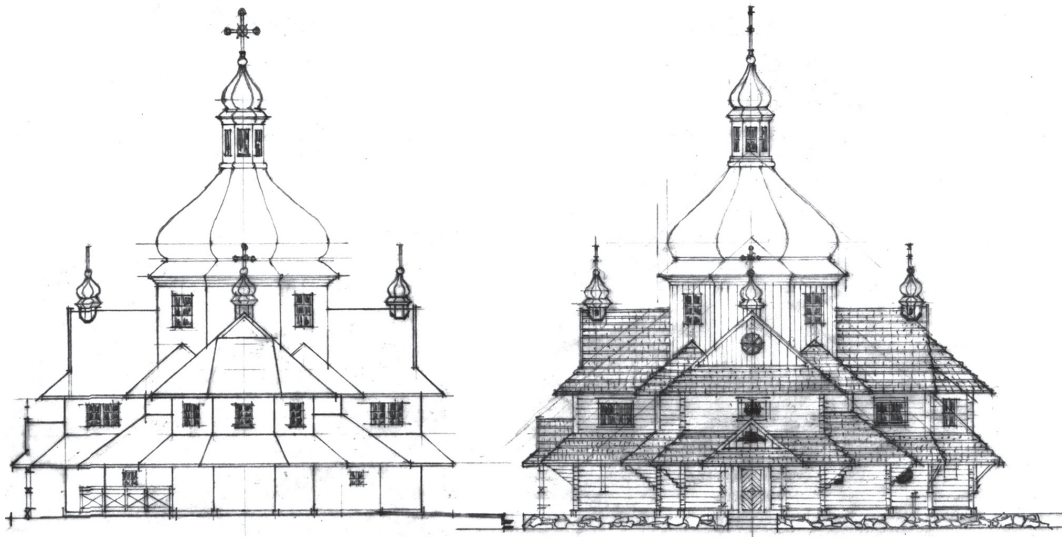

Іл. 6. Відкоректовані план та розріз каплиці — церкви (другий варіант). Арх. Ю. Дубик

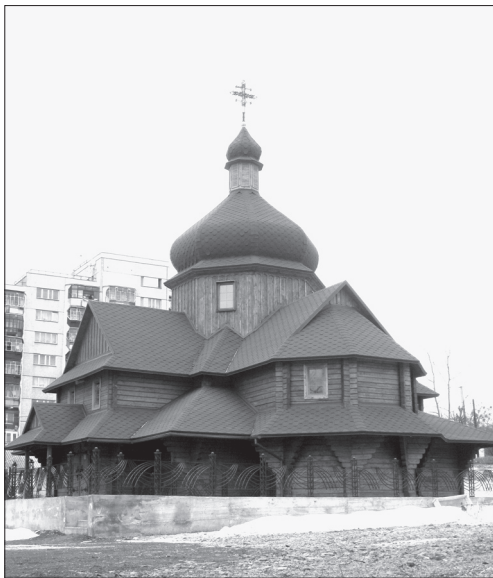
су були опрацьовані викладачами кафедри «Реставрації та реконструкції архітектурних комплексів» Юрієм Дубиком та Юрієм Дибою та неодноразово розглядались на робочих нарадах в управлінні архітектури та містобудування м. Львова.

Проте реальна робота з освоєння згаданої ділянки для потреб релігійного комплексу почалася лише у 2001—2002 роках, коли опіку над проектом взяла на себе Львівська Провінція Чину Найсвятішого Ізбавителя (о.о. Редемптористи) на чолі з протоігуменом о. Михайлом Волошином. Саме у цей час проектним інститутом «Містопроект» було опрацьовано, подано та погоджено службами міської Ради містобудівне обґрунтування розміщення Храму Блаженного Миколая

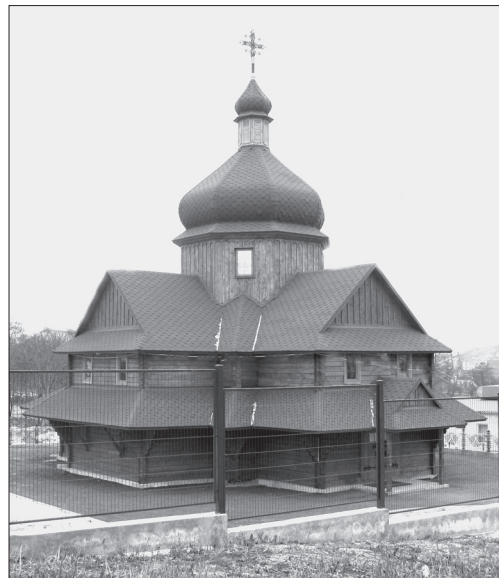
Чарнецького та Духовного центру для паломників. Обґрунтування передбачало виділення близько 4 га землі, на якій планувалось розташувати церкву на 1500 осіб, монастир св. Альфонса, церкву Успіння Пресвятої Анни, духовно-освітній виховний центр з комплексом споруд для паломників, паркову зону з хресною дорогою та впорядкуванням кладовища. Необхідно зазначити, що опіка над реалізацією цього проекту в районі колишнього Голосківського передмістя Львова о.о. Редемптористами була не випадковою. Саме тут, на Голоско, на вулиці Замарстинівській, вони мали свій монастирський осідок: студентат — ще у міжвоєнний час, поруч, на Збоїщах, розташовувався новіціят та ювенат. Після повернення в Україну у 90-х роках ХХ ст.

Іл. 7. Відкоректовані фасади каплиці — церкви (другий варіант). Арх. Ю.Дубик

Іл. 8. Вигляд церкви від південного сходу

Іл. 9. Вигляд церкви від північного заходу

Чин зумів відновити монастирський комплекс на вулиці Замарстинівській, реставрувати та пристосувати для церкви св. Йосафата споруди колишнього монастиря оо. Місіонерів на Замарстинові.

Впродовж довшого часу церква св. Йосафата залишалась чи не єдиним греко-католицьким храмом, розташованим у цьому районі міста Львова. Саме сюди приходили вірні з великих житлових районів вулиць Гетьмана Мазепи, Тичини, Лінкольна, Липинського, Замарстинівської, проспекту Чорновола. Незважаючи на доволі великі розміри церква св. Йосафата не змогла вміщати усіх вірних. Тому головним своїм завданням отці Редемптористи вважали як найшвидшу

розбудову нового релігійного комплексу. Головною проблемою у реалізації згаданого обґрунтування була необхідність прокладання у тунелі загальноміської магістралі у верхній частині виділеної території. Саме тому інвестори проекту пішли на значне обмеження земельної ділянки до 2,5 га. Треба зазначити також, що на цей час на вулицях Варшавській та Підголюско вже функціонувала автозаправочна станція, яка значно ускладнила розпланування та спотворила якість сприйняття майбутнього Духовного центру. Проектні пропозиції розпланування та будівництва комплексу сакральних споруд були опрацьовані ТзОВ «Нарольський та партнери» та пройшли кілька обговорень на

засіданнях Містобудівної ради м. Львова та Сакральної комісії Львівської архієпархії УГКЦ. Згідно з цими пропозиціями передбачалось розбити усе будівництво на три етапи: перший: спорудження тимчасової церкви — каплиці на вулиці Підголоско, другий: будівництво храму вглибині земельної ділянки, третій: будівництво монастирського, навчального та адміністративного корпусів. Відповідальним за реалізацію проекту від Львівської Провінції Чину Найсвятішого Ізбавителя спочатку став о. Іван Горбань, пізніше о. Микола Бичок та ігумен м-я св. Альфонса о. Ярослав Федунів. Необхідно також відзначити значну організаційну допомогу, яку надавали депутати Львівської міської ради Петро Соболю та Іван Кардаш. Відповідальним за вирішення усіх технічних питань, пов'язаних з проектуванням та будівництвом комплексу, був призначений співробітник Львівської провінції ЧНІ інженер Володимир Масюк.

Як уже зазначалося, церква-каплиця розташовувалась на вулиці Підголоско у південно-західній частині виділеної під будівництво ділянки (Іл. 2). Проект, запропонований ТзОВ «Нарольський та партнери» передбачав спорудження однорівневої каплиці з двома захристіями для ризниці та паламарні, службовими та господарським приміщеннями в нартексі та хорами. За планувально-просторовою структурою це була хрещата в плані споруда з великим восьмибічним куполом та верхом, що опирався на балки, перекинуті по внутрішніх наріжниках рівносторонніх рамен (Іл. 3). Ззовні каркасно-щитові стіни пропонувалось захити півкруглою лиштвою, яка мала імітувати характерний для дерев'яних церков зруб (Іл. 4). У травні 2011 р. владика Ігор Возняк посвятив фундаменти майбутньої каплиці.

Запропонований проект не цілком влаштував замовників з кількох причин. У першу чергу при закладенні фундаментів був влаштований підземний рівень храму з зовнішнім входом біля південної захристії. У нижньому ярусі передбачалось розташувати великий зал катехизації під центральною частиною церкви, вестибюль з гардеробом під вівтарем та туалети під однією з захристії.

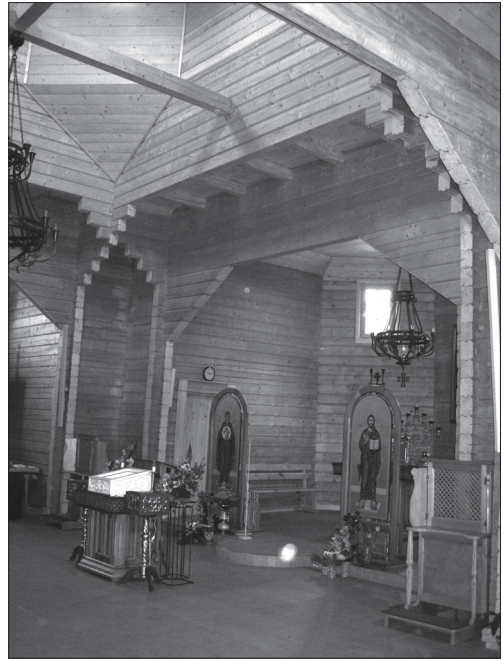
Поділ нартекса на три частини значно зменшував об'єм самого храму, а каркасно-щитова конструкція з розташуванням на них великого купола взагалі виявилась неможливою через відсутність детально опрацьованих технічних креслень вузлів. Окрім того,

запропоноване архітектурне вирішення фасадів церкви-каплиці як щодо використання будівельних матеріалів, так і щодо пропорційного співвідношення об'ємів бічних рамен та купола не відповідало традиційному, характерному для дерев'яної української церкви, образу. Власне тому івано-франківська будівельна фірма «Лісоруб», яка повинна була будувати церкву, запропонувала свій проект, в якому використовувалась виключно зрубна конструкція стін та купола. Проте це не вирішувало інших згаданих планувально-просторових та образних недоліків запроєктованої церкви-каплиці. У той час, як фундаменти каплиці вже були споруджені, постала необхідність термінового коректування типового проекту, яке запропонували здійснити автору статті.

З метою збереження, закладеної у фундаментах хрещатої планувальної структури церкви-каплиці, та з урахуванням будівельних матеріалів, за основу для коректування був вибраний традиційний для гуцульської школи церковного будівництва тип храму (одноверха церква на плані рівнораменного хреста) [1, с. 207]. Причому необхідно зазначити, що у розплануванні храмів гуцульські майстри використовували дві рівноцінні схеми-плани, створені простим перетином двох однакових за довжиною та шириною прямокутників (так виглядав план первісної каплиці) та плани з розширеним у внутрішніх кутах центральним зрубом [1, с. 208, 209]. Власне друга планувальна схема була прийнята для реалізації при будівництві церкви-каплиці. Таке планування збільшувало площу, об'єм та, відповідно, наповненість церкви. Конструктивно розширити центральну частину на 1,0 м вдалося за рахунок металевих консольних кронштейнів, випущених з фундаментів. З метою надання храму характерного для дерев'яної церковної архітектури образу було запропоновано зробити по периметру церкви-каплиці опасання, яке накривало б нижню частину зруба. Окрім того, консольні виноси опасання на випусках вінців зруба давали можливість захистити від атмосферних опадів зовнішні сходи входу до нижнього ярусу (Іл. 5). Бічні зруби передбачалось накрити традиційними для цього типу церков двосхилими дахами з причілками [3, с. 424]. Що стосується влаштування верху церкви, то перехід від квадратної в плані основи центрального зруба до восьмибічної бані пропонувалось виконати вище від рівня карнизів дахів бічних рамен. Обидва прийоми є

Іл. 10. Деталь влаштування випустів вінців

Іл. 11. Деталь зрубної стіни та накриття опасання

Іл. 12. Фрагмент інтер'єру храму

Іл. 13. Фрагмент інтер'єру храму

характерними, практично, для всіх пам'яткових гуцульських церков [2, с. 216, 217, 220—223, 231—244]. Влаштування «грушастої» бані з маківкою на «сліпому» ліхтарі на розширеному квадраті центрального зруба, при відносно коротких раменах бічних частин, надавало церкві виразно пірамідального силуету та монументального характеру у сприйнятті екстер'єру та інтер'єру. Єдине, що не влаштовувало замовників у такому вирішенні каплиці, було плану-

вання вівтарної частини храму. Незначна довжина вівтаря не давала можливості влаштувати великий престіл, горне сідалище, а, головне, розташувати великий запрестольний образ блаженного Миколая Чарнецького на східній стіні. Ці вимоги зумовили видовження східної частини храму за рахунок влаштування двох скісних стін та переходу від прямокутного планування вівтаря до гранчастої апсиди, що, зрештою, теж доволі часто зустрічається у дерев'яній

церковній архітектурі (для прикладу можна назвати церкви у селах Снідавці та Космачі Косівського району Івано-Франківської області) [2, с. 235, 239].

Такі корективи планування зумовили також зміни просторового та образного вирішення церкви, у першу чергу необхідність зменшення у силуеті восьмибічної бані. Конструктивно це було виконано за рахунок розташування її на квадраті меншого чотирикутника, утвореного консольними випусками вінців стін бічних зрубів в інтер'єрі храму (Іл. 6). Відповідно бічні об'єми були перекриті плоским балочним перекриттям у поздовжньому напрямку, що дозволило додатково підсилити балки, на які опирається баня церкви. Для завершення бані була використана проста кроквяна конструкція, зі стільцем «сліпого» ліхтаря та маківкою, що завершується підхрестовим яблуком. Сама форма бані характерна для багатьох дерев'яних та мурованих українських церков, збудованих впродовж останніх трьохсот років. Що стосується архітектурного вирішення фасадів, то зменшення діаметру бані зумовило також значну зміну її висоти та пониження позначки переходу з квадратного центрального зруба на восьмибічний верх. Відповідно звиси накриття розширеної центральної частини храму довелося опустити до рівня карнизів бічних зрубів, що об'єднало увесь об'єм церкви у верхній її частині в одне ціле. Кожен з причілкових бічних об'ємів церкви пропонувалося завершити на рівні гребеня даху невеликою маківкою з хрестом (Іл. 7).

Проектом передбачалося також влаштування двох входів до церкви — західного та південного, накритого двосхилими дашками з причілками, опертими на різьблені стовпи. Зрубних стін храму пропонувалося виконати з відкритого бруса січенням 170 x 170 мм, зі знятими від фасаду фасками для імітації притесаних плиниць. Каркасна конструкція стін бані була вертикально зашальована струганими дошками з аркадним підкарнизним декором. Усі площини дахів, маківок та верху пропонувалося покрити м'якою бітумною дрібно-норозмірною покрівлею зеленого кольору. Технічна документація на будівництво церкви була виконана за ескізами автора проектною групою фірми «Лісоруб» під керівництвом інженера-конструктора Тараса Овсянецького, а саме будівництво дерев'яної церкви було здійснене бригадою теслярів з Космача, якою керував майстер Дмитро Клапцуняк. Велику частину робіт зі спорудження фундаментів, прокладання комунікацій,

влаштування покриття, впорядкування інтер'єрів та території виконувала львівська будівельна фірма ПП «НОВ Будсервіс» (директор Василь Нога).

Впродовж шести місяців будівництво храму було завершено 16 жовтня 2011 року і владика Ігор Возняк посвятив церкву в ім'я блаженного Миколая Чарнецького.

Таким чином, не дивлячись на доволі складний процес спорудження храму — від задуму до реалізації проекту, вдалося зберегти та розвинути в сучасних умовах традицію українського дерев'яного сакрального будівництва.

Загальний вигляд збудованої церкви, окремих деталей та інтер'єрів подані на ілюстраціях 8—13.

1. Народна архітектура Українських Карпат : монографія / Ю.Г. Гошко, Т.П. Кіщук, І.Р. Могитич та ін. // І.Р. Могитич. Громадські споруди. — К. : Наукова думка, 1987.
2. Пам'ятки містобудування та архітектури Української РСР. Івано-Франківська область. — К. : Будівельник, 1985.
3. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат. Культурно-традиційний аспект / Я. Тарас. — Львів : Інститут народознавства, 2007.

Yuri Dubyk

BEATIFIC NICHOLAS CHARNETSKY WOODEN CHURCH OF LVIV AND CONSTRUCTIVE HISTORY OF THE TEMPLE

In the article has been presented concise history of realizing the idea of sacral complex raised up in Pidholosko street at the town of Lviv (on the former territory of Lviv suburb Holosko) with top-prioritized edifice of wooden church, analyses in design decisions as for its location, selection of a prototype, planning of spacial structure, construction, architecture of facades.

Keywords: Lviv, wooden church, cross-shaped planning structure.

Юрій Дубик

ИСТОРИЯ СТРОИТЕЛЬСТВА ДЕРЕВЯННОЙ ЦЕРКВИ БЛАЖЕННОГО НИКОЛАЯ ЧАРНЕЦКОГО ВО ЛЬВОВЕ

Представлена краткая история реализации идеи создания сакрального комплекса на ул. Подголосо в г. Львове (прежняя территория львовского предместья — Голоска), с первоочередным строительством деревянной церкви, анализом проектного решения относительно ее размещения, выбора прототипа, планировочно-пространственной структуры, конструкции, архитектуры фасадов.

Ключевые слова: Львов, деревянная церковь, крестовидная планировочная структура.